

İSKENDER
ÖKSÜZ

SEÇİM SONUÇLARINA DAİR SOHBET

Seçim sonuçlarına dair sohbet

İskender Öksüz

Seçmenler nasıl davranır, nasıl davranacak? Bu soruların içinde dolaşıyorum.

Bir kere, şaşırtan bir bağlılık görüyoruz: Bir partinin yönetemediği, beceremediği apaçık meydandayken taraftarından pek azını kaybediyor. Ak Parti'ye bakınız: "Ben ekonomistim!", "Verin yetkiyi bu kardeşinize görün döviz, enflasyon, faiz ne olurmuş!" sözlerinden sonra döviz, faiz, enflasyon karabasan hâline gelmiş. Kızılay'ına kadar devletin kurumları iş göremiyor... "Bakın ne olacak" denilen enflasyon malum... Sonuç? Sonuçta anca %10'luk bir kayıp var. %30-40 arası bir seçmen hâlâ başarısızlığa, liyakatsizliğe oy verecekmiş. Neden?

Birden fazla sebep var. En basiti, muhalefeti pek güçlü görmemeleri. Bu etmen, muhalefetteki ittifak atılımıyla biraz ortadan kalktı gibi. Bundan sonra sosyal psikolojinin bize fısıldadığı bazı sebepler devreye giriyor.

Emperyal zihin, sosyal zihin

Bu sepeplerden, konumuzla en ilişkili olanı Harvard Psikoloji hocası Robert Kegan'ın bulguları [bulguları](#).

Bebeklerin gelişmesini izleyen çalışmalara alıştık. Hani, şu haftada katı yiyecekler vermeye başlayın; şu aylarda konuşmaya, şu aylarda yürümeye başlar falan diye... Profesör Kegan, aynı izlemeyi yetişkinlerin psikolojilerinde yapmış ve altı aşama belirlemiştir:

1. Aşama: Dürtülerin zihni (erken çocukluk).
2. Aşama: Emperyal zihin (büluğ çağına kadar, fakat yetişkin nüfusun da %6'sı).
3. Aşama: Sosyal zihin (yetişkin nüfusun %58'i).
4. Aşama: Kendi senaryosunu yazan zihin (yetişkin nüfusun %35'i).
5. Aşama: Kendini değiştiren zihin (yetişkin nüfusun %1'i).

Erken çocukluğu atlayıp "Emperyal zihin"le başlayalım. Bu, her şeyi kendisine isteyen, her şeyi kendisine isterken de bunun yanlış olabileceğini hiç düşünmeyen bir yapı. Çocuklukta son bulması beklenirken büluğ çağına, onun da ötesinde yetişkinliğe kadar sürebiliyor. Yetişkinlikte bunlara "sosyopat" deniyor. Kegan, hırsızların, dolandırıcıların mahkeme kayıtlarından çıkarmış:

Hâkim: Bankayı neden soydun?

Soyguncu: Para oradaydı hâkim bey.

Başka bir dava:

Hâkim: Yakınlarını, seni sevenleri niçin dolandırdın?

Dolandırıcı: Diğerleri bana inanmadı hâkim bey.

Ne istiyorsa almak, bu zihnin hakkı!

Vur de vuralım zihni

Kendinden başka bir şey düşünmeyen bu anlayış, büluğ civarında âdeta ters-yüz oluyor. Bu sefer, tam tersine, mensup olduğu gruptan başka bir şey düşünmeyen bir hâle evriliyor. Stadyumlarda

“Ölmeye, ölmeye geldik!” diye bağırın, “Vur de vuralım, öl de ölelim!” sloganları atan gençler, bu “sosyal zihin” aşamasındalar. İnsanoğlunun, yırtıcılarla çevrili bir dünyada, hayatta kalması için belki gerekli bir aşama... Kabileye sadakat. Kabile için kendini feda etmek. Kabileyi, katiyen tenkit etmemek. Kabile reisine mutlak bağlılık. Bunlar, harpte değerli vasıflar fakat demokraside değil. İkinci Dünya Harbi’nde, Hitler’in peşinden, göz kırpmadan uçuruma atlayan Alman halkını düşünün!

Bu yapı, insanın kendi değerlendirmesinden, kendi aklından vazgeçmesi demek. Kendi beynini, vekâleten “reis”e teslim etmesi demek! “Sosyal zihin”, Kegan’ın verdiği anlamla, pek de iyi bir zihin değil.

Kegan, ilk üç aşamanın sağlıklı bir zihinde bülüş çağında bitmesi gerektiğini söylüyor; belki de ümit ediyor. Fakat Amerikanlar arasında yetişkin nüfusun %6’sı emperyal safhada donmuş. Çoğunluk, %58 ise sosyal safhada. Şartsız itaat. Bizde nasıl, bilmiyoruz.

Emperyal + Sosyal = Felaket

Beynini reise ipotek etmek, demokraside sıkıntıya yol açacaktır. “Sıkıntı”, ılımlı bir hâl. Bu sıkıntı, bazen “felaket”e dönüşür. Ne zaman biliyor musunuz? Reis, ikinci aşamada, “emperyal” safhada donup kalmış, sonra da kendisine yeterli sayıda sosyal safha bendesi bulmuşsa! İşte o zaman “Öl de ölelim!” diye bağırın yandaşlarının önüne düşüp, hopyaya zıplaya ülkeyi uçuruma götürebilir.

Bakın bakalım, bizim siyasilerin emperyal safhada donmuşluğundan şüphelenmenizi gerektirecek belirtiler var mı? Durmadan, “Ben, ben, ben...” diyeni var mı? “Her şeyi, herkesten iyi ben bilirim; onun için her şey bana verilmeli. İsteriiiiim! İsteriiiiim! Vermeyen haindir, pistir, kötüdür!” gibi bir tavırları mı var? Bunlar kulağınıza tanıdık geliyor mu? İnşallah gelmiyordur.

Konumuz, Hitler gibi bir reisin arkasında, uçuruma koşan toplum değil. Konumuz yaklaşan seçimler. Kegan’ın bulguları, bizim seçimlerimiz için ne söylüyor? Yazının başındaki gözlemimizin sebebini açıklıyor. Her şeye rağmen; yoksulluğa, enflasyona, liyakatsizliğe, çöken kurumlara rağmen niçin hâlâ %30’lardan, %40’lardan söz edebildiğimiz sebeplerinden birini söylüyor. Düşünün ABD’de yetişkinlerin %64’ü emperyal safha ile sosyal safha arasında bir yerde! Bizde, bu yüzdelerin daha küçük olması için bir sebep var mı?